Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 17 mars 2016*

”Begäran om förhandsavgörande — Immaterialrätt — Direktiv 2004/48/EG — Artikel 13.1 — Audiovisuellt verk — Intrångsgörande verksamhet — Skadestånd — Beräkningsmetod — Engångsbelopp — Ideell skada — Omfattas”

I mål C-99/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunal Supremo (högsta domstolen, Spanien) genom beslut av den 12 januari 2015, som inkom till domstolen den 27 februari 2015, i målet

Christian Liffers

mot

Producciones Mandarina SL,

Mediaset España Comunicación SA, tidigare Gestevisión Telecinco SA,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J. L. da Cruz Vilaça samt domarna F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits och M. Berger (referent),

generaladvokat: M. Wathelet,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Christian Liffers, genom E. Jordi Cubells, abogado,

— Producciones Mandarina SL, genom A. González Gozalo, abogado,

— Mediaset España Comunicación SA, genom R. Seel, abogado,

— Spaniens regering, genom M. Sampol Pucurull, i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: spanska.

— Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Frankrikes regering, genom D. Colas och D. Segoin, båda i egenskap av ombud,

— Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom E. Gippini Fournier och F. Wilman, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 19 november 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Förevarande begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 13.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (EUT L 157, 2004, s. 45).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Christian Liffers och å andra sidan Producciones Mandarina SL (nedan kallat Mandarina) och Mediaset España Comunicación SA, tidigare Gestevisión Telecinco SA (nedan kallat Mediaset). Målet rör en talan om immaterialrättsintrång.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Skälen 10, 17 och 26 i direktiv 2004/48 har följande lydelse:

”(10) Syftet med detta direktiv är att tillnärma lagstiftningarna [i medlemsstaterna] för att uppnå en hög, likvärdig och enhetlig skyddsnivå för immateriella rättigheter på den inre marknaden.

...

(17) Beslut om de åtgärder, förfaranden och sanktioner som anges i detta direktiv bör i varje enskilt fall ske så att vederbörlig hänsyn tas till omständigheterna i det enskilda fallet, inklusive särdragen hos de olika typerna av immateriella rättigheter och, när det är lämpligt, om intrånget har begåtts avsiktligt eller oavsiktligt.

...

(26) För att rättighetshavaren skall erhålla ersättning för den faktiska skada som har orsakats av ett intrång som har begåtts trots att intrångsgöraren visste eller rimligen borde ha vetat att det utgjorde ett intrång, bör skadeståndet fastställas med beaktande av alla relevanta aspekter, såsom rättighetshavarens inkomstförlust, den otillbörliga vinst som intrångsgöraren har gjort och, i förekommande fall, ideell skada som rättighetshavaren har lidit. Om det exempelvis är svårt att fastställa omfattningen av den faktiska skadan, bör skadeståndet i stället kunna fastställas på grundval av faktorer som t.ex. de royalties eller avgifter som skulle ha utgått om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att utnyttja rättigheten. Syftet är inte att införa ett straffliknande skadestånd, utan att införa en möjlighet till ersättning baserad på en objektiv beräkningsgrund som samtidigt beaktar rättighetshavarens kostnader, t.ex. kostnader för identifiering och utredning.”

4 Direktivets artikel 13.1 har rubriken ”Skadestånd”, och där föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, efter ansökan från den skadelidande parten, förpliktar den som har begått immaterialrättsintrång och som visste eller rimligen borde ha vetat att han eller hon ägnade sig åt intrångsgörande verksamhet, att betala ett skadestånd till rättighetshavaren som är lämpligt i förhållande till den faktiska skada som denne har orsakats till följd av intrånget.

När de rättsliga myndigheterna fastställer skadeståndet

a) skall de beakta alla relevanta omständigheter, såsom de negativa ekonomiska konsekvenserna, däribland utebliven vinst, för den skadelidande parten, den otillbörliga vinst som intrångsgöraren har gjort och, där så är lämpligt, omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse, såsom ideell skada som rättighetshavaren har förorsakats genom intrånget,

eller

b) kan de, som ett alternativ till a) där så är lämpligt, fastställa skadeståndet till ett engångsbelopp på grundval av sådana faktorer som åtminstone det belopp som skulle ha betalats i royalty eller avgift om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga.

…”

Spansk rätt

5 Nedan återges innehållet i artikel 140 i lagen om immateriella rättigheter – som godkänts genom kungligt lagstiftningsdekret 1/1996 om antagande av den omarbetade lydelsen av lagen om immateriella rättigheter, varigenom gällande bestämmelser på området organiseras, förtydligas och harmoniseras (Real Decreto Legislativo 1/1996, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia), av den 12 april 1996 (BOE nr 97, s. 14369) – i dess lydelse enligt lag 19/2006 om utökat skydd för immateriella rättigheter och industriell äganderätt och om fastställande av processrättsliga regler för att underlätta tillämpningen av olika gemenskapsföreskrifter (Ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios), av den 5 juni 2006 (BOE nr 134, s. 21230) (nedan kallad lagen om immateriella rättigheter):

”1. Skadestånd till innehavaren av den rättighet i vilken intrång har gjorts omfattar ersättning inte bara för den skada han eller hon redan har lidit, utan även för framtida inkomstförlust till följd av rättighetsintrånget. Skadeståndet kan i förekommande fall omfatta ersättning för utredningskostnader som uppkommit för att införskaffa tillräckliga bevis på att det intrång som domstolsförfarandet gäller har ägt rum.

2. Skadeståndet fastställs i enlighet med den skadelidandes val enligt ett av följande kriterier:

a) De negativa ekonomiska konsekvenser som den skadelidande parten har orsakats, däribland utebliven vinst, samt den vinst som intrångsgöraren har gjort på grund av det otillåtna utnyttjandet. Ideell skada ska ersättas, även om ingen ekonomisk skada har styrkts. Skadeståndets storlek ska bestämmas med beaktande av omständigheterna i samband med intrånget, skadans allvarlighetsgrad och graden av rättsstridig spridning av verket.

b) Det ersättningsbelopp som den skadelidande parten skulle ha erhållit om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

6 Christian Liffers är regissör, manusförfattare och producent till ett audiovisuellt verk med titeln *Dos patrias, Cuba y la noche* (Två fosterländer, Kuba och natten). Verket innehåller sex personliga och närgångna porträtt av ett antal personer bosatta i Havanna (Kuba), vilka har det gemensamt att de alla har valt att leva som homosexuella eller transsexuella.

7 Mandarina gjorde en audiovisuell dokumentär om barnprostitution på Kuba. I denna visades brottslig verksamhet som hade filmats med dold kamera. Dokumentären innehåller ett antal sekvenser som är hämtade från verket *Dos patrias, Cuba y la noche*, trots att något tillstånd från Christian Liffers inte hade begärts. Programmet sändes i den spanska TV-kanalen Telecinco, som ägs av Mediaset.

8 Christian Liffers väckte talan mot Mandarina och Mediaset vid Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (handelsdomstolen nr 6 i Madrid). Han yrkade att domstolen skulle förplikta svarandena att upphöra med intrånget i hans immateriella rättigheter och att utge 6 740 euro i skadestånd på grund av intrånget i hans rätt att nyttja verket, samt att utge ett belopp på 10 000 euro för att ersätta den ideella skada han påstod sig ha lidit.

9 För att fastställa skadeståndet för intrånget i nyttjanderätten till hans verk, utgick Christian Liffers från det belopp som skulle ha betalats i royalty eller avgift om Mandarina och Mediaset hade begärt tillstånd av honom för att få nyttja den immateriella rättigheten. Han tillämpade sålunda artikel 140.2 b i lagen om immateriella rättigheter. Enligt den bestämmelsen har en immaterialrättsinnehavare som lidit skada rätt att fastställa ersättningen för skadan utifrån det belopp som skulle ha betalats i royalty eller avgift om intrångsgöraren hade begärt tillstånd för att få nyttja rättigheten (nedan kallade de hypotetiska avgifterna). Denna beräkningsmetod kräver inte, till skillnad från den som anges i artikel 140.2 a, att den som begär skadestånd måste styrka den faktiska skadans omfattning. Christian Liffers tillämpade härvid de taxor som används av organet för tillvaratagande av audiovisuella producenters rättigheter (Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales). Utöver det sålunda fastställda skadeståndet för ekonomisk skada framställde Christian Liffers även ett krav på utbetalning av ett engångsbelopp som ersättning för den ideella skada han ansåg sig ha lidit.

10 Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (handelsdomstol nr 6 i Madrid) biföll delvis Christian Liffers talan och förordnade bland annat att Mandarina och Mediaset skulle utge 3 370 euro till Christian Liffers för den ekonomiska skada han åsamkats genom intrånget samt 10 000 euro som ersättning för den ideella skadan. Domen överklagades till Audiencia Provincial de Madrid (provinsdomstolen i Madrid) som satte ned skadeståndsbeloppet för den ekonomiska skadan till 962,33 euro och helt befriade Mandarina och Mediaset från skyldigheten att ersätta den ideella skadan. Den omständigheten att Christian Liffers valt den beräkningsmetod som bygger på de hypotetiska avgifterna, vilken anges i artikel 140.2 b i lagen om immateriella rättigheter, innebar nämligen enligt den domstolen att Christian Liffers förlorat rätten att därutöver kräva ersättning för ideell skada. För att kunna göra detta borde han ha valt den beräkningsmetod som avses i artikel 140.2 a. Valet av den ena beräkningsmetoden utesluter den andra, vilket betyder att en kombination av de båda metoderna inte är möjlig.

11 I överklagandet till den hänskjutande domstolen, Tribunal Supremo (högsta domstolen), gjorde Christian Liffers gällande att ersättning för ideell skada ska utgå i samtliga fall, oavsett om käranden har valt beräkningsmetoden i artikel 140.2 a eller den i artikel 140.2 b i lagen om immateriella rättigheter. Den hänskjutande domstolen finner att det råder osäkerhet kring vad som är den korrekta tolkningen av artikel 13.1 i direktiv 2004/48 och artikel 140.2 i lagen om immateriella rättigheter, vilken syftar till att införliva nämnda bestämmelse med spansk rätt.

12 Mot denna bakgrund beslutade Tribunal Supremo (högsta domstolen) att vilandeförklara målet och att ställa följande tolkningsfråga till EU-domstolen:

”Kan artikel 13.1 i direktiv 2004/48 tolkas så, att den som har lidit skada av ett intrång i en immateriell rättighet och som yrkar skadestånd för ekonomisk skada beräknat på den royalty eller avgift som skulle ha utgått om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga, inte dessutom får yrka skadestånd för den ideella skada som har förorsakats honom?”

Prövning av tolkningsfrågan

13 Den nationella domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 13.1 i direktiv 2004/48 ska tolkas så, att den som har lidit skada till följd av ett intrång i en immateriell rättighet och som yrkar skadestånd för ekonomisk skada på grundval av de hypotetiska avgifterna i enlighet med artikel 13.1 b, inte därutöver kan framställa yrkande om ett sådant skadestånd för ideell skada som föreskrivs i artikel 13.1 a.

14 Enligt domstolens fasta praxis ska vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (dom Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

15 När det för det första gäller lydelsen i artikel 13.1 andra stycket b i direktiv 2004/48, konstaterar EU-domstolen att även om ideell skada inte nämns i denna bestämmelse som en sådan faktor som domstolar måste beakta när de fastställer det skadestånd som ska utbetalas till rättighetshavaren, så framgår det inte heller av denna bestämmelse att den typen av skada inte kan beaktas. Eftersom det anges i denna bestämmelse att skadeståndet kan fastställas till ett engångsbelopp på grundval av ”åtminstone” de faktorer som där nämns, innebär den bestämmelsen nämligen att även andra faktorer kan beaktas vid fastställandet av skadeståndsbeloppet, såsom, i förekommande fall, rättighetshavarens ideella skada.

16 För det andra ger en analys av sammanhanget stöd för denna bedömning.

17 I artikel 13.1 i direktiv 2004/48 uppställs nämligen en huvudregel som säger att de behöriga rättsliga myndigheterna ska förplikta den som har gjort sig skyldig till immaterialrättsintrång att betala ett skadestånd till rättighetshavaren ”som är lämpligt i förhållande till den faktiska skada som denne har orsakats till följd av intrånget”. En ideell skada såsom en kränkning av upphovsmannens anseende, utgör, vilket generaladvokaten har påpekat i punkt 28 i förslaget till avgörande, en del av den faktiska skada som upphovsmannen har orsakats, förutsatt att den är styrkt.

18 Det framgår således av själva lydelsen i artikel 13.1 andra stycket b i direktiv 2004/48, jämförd med artikel 13.1 första stycket, att det är uteslutet att fastställa skadeståndet till rättighetshavaren endast på grundval av de hypotetiska avgifterna i de fall då rättighetshavaren faktiskt har lidit en ideell skada.

19 Vidare konstaterar domstolen att de behöriga rättsliga myndigheternas tillämpning av den metod för beräkning av ett engångsbelopp som föreskrivs i artikel 13.1 andra stycket b i direktiv 2004/48 enbart är tillåten – som ett alternativ – ”där så är lämpligt”.

20 Det förklaras i skäl 26 i direktivet att det ovan angivna uttrycket ska uppfattas så att den metoden ska tillämpas ”[o]m det exempelvis är svårt att fastställa omfattningen av den faktiska skadan”. I sådana situationer kan skadeståndet fastställas på grundval av sådana faktorer som de royalties eller avgifter som borde ha utgått för nyttjandet av den immateriella rättigheten, vilket inte inbegriper någon hänsyn till ideell skada.

21 För det tredje konstaterar domstolen, när det gäller de syften som eftersträvas i direktiv 2004/48, att det framgår av ordalydelsen i skäl 10 att direktivet bland annat har till syfte att uppnå en hög, likvärdig och enhetlig skyddsnivå för immateriella rättigheter på den inre marknaden.

22 Vidare framgår det av skäl 17 i direktivet att beslut om de åtgärder, förfaranden och sanktioner som anges i direktivet i varje enskilt fall bör ske så att vederbörlig hänsyn tas till omständigheterna i det enskilda fallet.

23 Slutligen anges det bland annat i skäl 26 i direktivet att för att rättighetshavaren ska erhålla ersättning för den faktiska skada som har orsakats av ett intrång bör skadeståndet fastställas med beaktande av alla relevanta aspekter, bland annat den ideella skada som rättighetshavaren har lidit.

24 Det framgår således av skälen 10, 17 och 26 i direktiv 2004/48 att detta direktiv har till syfte att uppnå en hög skyddsnivå för immateriella rättigheter, som varierar beroende på de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall och som är baserad på en metod för fastställande av skadestånd som speglar dessa särskilda omständigheter.

25 Mot bakgrund av de syften som eftersträvas genom direktiv 2004/48 ska artikel 13.1 första stycket i direktivet tolkas så, att den innehåller en princip som säger att det skadestånd som ska betalas till innehavaren av en immateriell rättighet ska fastställas på ett sådant sätt att rättighetshavaren garanteras full ersättning för ”den faktiska skada som denne har orsakats” inklusive den ideella skada som kan ha uppstått.

26 Ett skadestånd i form av ett engångsbelopp som har fastställts enbart på grundval av de hypotetiska avgifterna, täcker emellertid uteslutande den ekonomiska skada som innehavaren av den immateriella rättigheten har lidit (såsom framgår ovan av punkt 20), vilket innebär att denna rättighetshavare, för att kunna erhålla full ersättning, måste ha rätt att – utöver det sålunda fastställda skadeståndet – även kräva ersättning för den ideella skada som vederbörande eventuellt har lidit.

27 Mot denna bakgrund ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 13.1 i direktiv 2004/48 ska tolkas så, att den som har lidit skada till följd av ett intrång i en immateriell rättighet och som yrkar skadestånd för ekonomisk skada på grundval av de hypotetiska avgifterna i enlighet med artikel 13.1 andra stycket b, därutöver även kan framställa yrkande om ett sådant skadestånd för ideell skada som föreskrivs i artikel 13.1 andra stycket a.

Rättegångskostnader

28 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Artikel 13.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter ska tolkas så, att den som har lidit skada till följd av ett intrång i en immateriell rättighet och som yrkar skadestånd för ekonomisk skada, beräknat i enlighet med artikel 13.1 andra stycket b, på grundval av det belopp som skulle ha betalats i royalty eller avgift om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga, därutöver även kan framställa yrkande om ett sådant skadestånd för ideell skada som föreskrivs i artikel 13.1 andra stycket a.

Underskrifter